

38 REFERATEN 38

Dr. Fritz Bach: Körperproportionen und Leibesübungen. Zeitschrift für Konstitutionslehre (II. Abteilung der Zeitschrift für die gesamte Anatomie), Band XII, Heft 5, 1926.

Bij 3457 deelnemers aan het Duitsche turnfeest te München (1923) zijn door Prof. R. Martin en zijn assistenten, alsook door daartoe onderrichte studenten in de geneeskunde en leeraren nauwkeurig de lichaamsproporties bepaald. Het aldus verkregen belangrijk materiaal is door *Bach* in bovengenoemde publicatie verwerkt.

Schrijver meent op grond van het anthropometrisch onderzoek drie biologisch-gelijkwaardige sporttypen te kunnen onderscheiden:

1. de turners. Dit zijn lieden met relatief langen romp en eene sterke ontwikkeling van den schouder in de breedte.
2. de licht-athleten, een type met lange beenen en relatief geringe ontwikkeling van het bekken.
3. de worstelaars. Dezen hebben eene zware gestalte, met een sterk ontwikkelde schouder- en bekkengordel en een breede en diepe borstkas.

Het schijnt niet wel mogelijk, dat zich deze sporttypen uitsluitend door peristatische invloeden hebben ontwikkeld. Schrijver meent veeleer een genotype te moeten aannemen, hetwelk den drager voor een bepaalde sport geschikt maakt.

Verder is hij van oordeel, dat de lichaamsoefeningen den groei van het lichaam, in het bijzonder de ontwikkeling in de breedte, in hooge mate bevorderen. Vooral komt dit uit in den omvang der borstkas. Uit de resultaten van vergelijk bij jonge mannen, die lichaamsoefeningen verrichten en zulke, bij welke dat niet het geval is (studenten) zou de noodzakelijkheid blijken om de jeugd, met name de studeerende jeugd, van staatswege tot lichaamsoefeningen te verplichten.

De door *Brugsch* aangenomen beide typen der Duitsche bevolking (het lange en het gedrongen type) zouden in het onderzochte materiaal als het type der licht-athleten en dat der turners te herkennen zijn. In tegenstelling tot *Brugsch* meent schrijver deze beide typen als biologisch-gelijkwaardig te kunnen opvatten.

De lichaamslengte zou bij de meeste oefeningen een invloed hebben op het prestatie-vermogen van het individu. Bij sommige oefeningen zou men ook een invloed der psychische eigenschappen kunnen vaststellen.

K. de Z.

Karl Theiler: Beobachtungen über den Einfluss des Militärdienstes auf die Körperform. Archiv der Julius Klaus-Stiftung für Vererbungsforschung, Sozialanthropologie und Rassenhygiene, Band II, 1926, Heft 3.

Onder leiding van Prof. Otto Schlaginhaufen zijn in Zwitserland onderzoekingen ingesteld naar den invloed van den militairen dienst op de lichaamsgesteldheid van Zwitsersche recruten, die gedurende eenige maanden te Zürich hunne oefeningen hadden. Het bleek, dat over het algemeen deze oefeningen een gunstigen invloed hadden op het lichaam. Zoowel de lichaamslengte als het lichaamsgewicht, de borstafmetingen en borstomvang, alsook de lengte der onderste extremiteit bleken den gunstigen invloed van den militairen dienst te hebben ondergaan. Verder bleek de spiersubstantie te zijn toegenomen, de vetsubstantie daarentegen afgenomen. Niettegenstaande de vermindering der vetsubstantie was echter het lichaamsgewicht vermeerderd.

Schr. maakt evenwel crop opmerkzaam, dat de verkregen resultaten niet geeneraliseerd mogen worden. In de eerste plaats toch berusten zij op een betrekkelijk klein aantal onderzoekingen en verder waren de tijds- en overige omstandigheden bijzonder gunstig. Bovendien stamden de onderzochte individuen grootendeels uit een sociaal gunstig milieu en waren het veelal jongelieden, die reeds vroeger veel aan gymnastiek en sport hadden gedaan.

K. de Z.

K. G. Lindblom, *Einige Details in der Ornamentik der Buschneger Surinams (Riksmuseets Etnogr. Avd. Smürre Meddel. Stockholm 1926)*.

Bovengenoemde schrijver, wiens belangrijke studie *Afrikanische Relikte und Indianische Entlehnungen in der Kultur der Busch-Neger Surinams* ik elders besprak (T.K.N.A.G., 1924, p. 667) heeft onlangs een nieuwe, hoewel kleinere bijdrage tot de kennis der Boschnegers gepubliceerd. Dr. Lindblom's onderzoek sluit onmiddellijk bij de *Relikte* aan, daar het op dezelfde verzameling — die van Klinckowström — is gebaseerd. Ditmaal wordt uitsluitend de ornamentiek der B. behandeld, echter minder om de betekenis er van te verklaren dan wel om den oorsprong uit West-Afrika na te gaan. Vóór L. schijnt niemand dit te hebben gedaan. L. wijst er evenwel uitdrukkelijk op, dat de betekenis der B. ornamentiek het eerst en herhaaldelijk door L. C. van Panhuys is behandeld, wiens talrijke bijdragen worden opgesomd. Verder is ook van de literatuur over West-Afrika en van materiaal in andere musea vlijtig gebruik gemaakt. Een 24-tal afbeeldingen, waaronder eenige mooie staaltjes van B. en W.-Afrikaansche ornamentiek — kammen, parels, bankjes — verduidelijken de beschrijving.

De techniek der versiering vervalt in vieren: inkrassen, „eine Art Gravierung in Holz“; inbransen; versiering *à jour*; reliefversiering. Het aldus bewerkte materiaal bestaat altijd uit hout of kalebasschaal. A *jour*-versiering kent L. echter alleen van houten voorwerpen.

De cirkel, geheel of gedeeltelijk, speelt een belangrijke rol in de versieringskunst der B. Ik voor mij zie echter in de door L. gegeven voorbeelden veeleer iets secundairs dan essentieels. De half ster-, half bloemvormige figuur (1, 3, 4, 5, 6) in den cirkel of de cirkels lijkt mij het „Grundmotiv“ der versiering te zijn; vergel. b.v. fig. 7, een bronzen plaat uit Benin, waarop die „bloem“ in een *vierkant* voorkomt. Een ander typische B. ornament is de „Schneckenspirale“, die in vele (alle?) gevallen een slang voorstelt. De Afrikaansche voorbeelden zijn duidelijk (fig. 11, 16, 17). Voorts is de vogel als versiering van belang. Deze heeft, evenals de slang, bij de Afrikaansche Negers een mythisch-religieuze betekenis.

Een vergelijking der Auca-Boschneger ornamentiek met die der West-Afrikaansche Negers wijst duidelijk op den oorsprong uit Afrika: de Goudkust, Togo, Dahomey, Benin, de Congo. Van de „spezielle Entwicklung in Südamerika“ (p. 7) der Afrikaansche ornamentiek vind ik bij L. geen voorbeelden vermeld, tenzij, als werktuig, den passer, dien de B. van de blanken in de kolonie koopen (p. 4).

Een verder voortgezet vergelijkend onderzoek aan meer ergologisch materiaal uit Z.-Amerika en W.-Afrika zou ongetwijfeld de tot dusver door L. verkregen resultaten bevestigen. Ook nu weder „heeft de schrijver den eersten stoot in de goede richting gegeven“.

H. TEN KATE.

Zeitschrift für Völkerpsychologie und Soziologie. Heft 2, Jahrg. 3.

Dr. Jos. L. Seiert (Ministerialesekretär, Weenen) levert een merkwaardige bijdrage *Von Bogomil über Hus zu Lenin. Ein Beitrag zur europäischen Ideen-geschichte*, waarbij hij ervan uitgaat, dat de rol der Slaven in de geschiedenis van Europa tot heden nog weinig opgehelderd is. Tegenover het weinige wat daaromtrent bekend is toont hij aan, hoe zij in een drietal bewegingen, van het Zuiden naar het Noorden gaande, zich vrij trachtten te maken, n.l. in de Bogomilische

beweging van de 10de eeuw, de Hussitenstormen der 15de en de bolschewistische wereldrevolutie van de 20ste eeuw. In een bijbehorend schetskaartje wordt ons o.a. duidelijk gemaakt hoe de loop der Bogomilische idee van Bulgarije over Bosnië naar Noord-Italië en Zuid-Frankrijk gaat, waarbij het gelijktijdig optreden van Frans van Assisi valt te constateeren; hoe de Waldensen zich van Zuid-Frankrijk over geheel Europa verbreiden, speciaal Engeland (Wicliff) en Bohemen (Hus); hoe de ideeënstroom zich hier splitst in een politieke lijn, die van Hus over Luther naar Marx en de Bolschewiken loopt en in een sociaal-ethische lijn, die van de Waldensen over Chelcicky naar de Boheemsche broeders loopt en in Comenius een hoogtepunt bereikt; hoe hij enerzijds vader der Piëtisten wordt, waarvan over Schleiermacher een weg naar de Deutsche romantiek voert, die dan door den lateren Schelling op de Poolische Messianisten en Russische Slawophielen heeft ingewerkt, hoe anderzijds van Comenius een weg voert over Swedenborg; hoe Comenius ook nog in engere betrekking tot Calvijn stond; hoe bij Comenius nog een deel der politieke lijn tot de Vrijmetselaars voert en vandaar uit over de Fransche revolutionairen naar Marx.

Dr. Elisabeth Busse—Wilson geeft beschouwingen over *Der Russische Mensch, seine Soziologie und seine Charakterologie*. In tegenstelling tot die der Westersche staten geeft de sociologie van het oude Rusland een sterk uiteenloopen van enkele sociale groepen te zien; dat er tusschen een zuiver boerenfolk en feudale grondbezitters slechts een zwakke steedsche bevolking staat is de oorzaak der onrustige evenwichtsverhouding en van het Russische denken in het algemeen. De grootgrondbezitter was tegelijk groot-zielenbezitter. Tolstoï is de klassieke vertegenwoordiger der machtboetdoeners; begrip van de individuele psychologie van Tolstoï brengt dat van de sociale psychologie der Russische revolutie. De oude religieuze vraag hoe een zondenvrij mensch te worden is het thema en de taak der Russische poëzie. Zoo bracht het Russische folk een specifieke ethiek, literatuur en menschentype. Een zeldzaam historisch lot zou in Lenin, die steeds tegen menschenvereering gestreden heeft, de door hem zelf aangehangen leer van den collectieven mensch weerspreken. De man, die levenslang de theorie verkondigde, dat de massabeweging in het leven der volkeren alles, de individu daarentegen niets is, is na zijn dood de God en een held van zijn folk geworden.

Prof. Ferdinand Tönnies bespreekt in een artikel *Das Haarlemer Meer, eine soziographische Studie*, het boek van den secretaris onzer redactie. De verdiensten van dit artikel bepalen zich niet tot een zeer degelijke behandeling van Ter Veen's geschrift, maar Tönnies is ook zoo gracieus „Mensch en Maatschappij” aan zijn lezers bekend te maken en, wat nog meer is, de belangstelling van het buitenland voor ons land, in casu voor de geschiedenis van de Haarlemmermeer op te wekken. Zie hier dus ereis een contraprestatie voor de, volgens sommigen te groote, Deutsche belangstelling van enkele onzer landgenooten!

H. L. A. V.

Kristine Bonnevie. Papillär-Muster und Psychische Eigenschaften. Hereditas IX. 1927. p. 180.

Kr. Bonnevie is sedert verscheidene jaren bezig met de studie van het vingerpatroon. Zij is begonnen in de leer te gaan bij de crimineele politie te Oslo en heeft aan een aantal van 25.000 individuen het type der lijnen bestudeerd. Dit gaf aanleiding drie verschillende afhankelijk van elkaar overerfelijke factoren of groepen van factoren te onderscheiden, betrekking hebbend op: 1) de circulaire of elliptische vorm; 2) het ontbreken of aanwezig zijn van dubbele lissen; 3) de z.g. quantitatieve waarde van het individuele patroon, waarbij de graad van ontwikkeling van het patroon in beschouwing wordt genomen.

Daar er in de literatuur eenige aanwijzingen bestonden omtrent een verband tusschen vingerpatroon en psychische eigenschappen der personen, heeft Bonnevie, met haar rijpe ervaring omtrent de variabiliteit dezer lijnsystemen, getracht dit

nader te toetsen. Voor dit onderzoek werden de vingerafdrukken van 535 achterlijke schoolkinderen gebruikt en met die van normale leerlingen vergeleken. Gelijktijdig werden door een psycholoog intelligentieproeven volgens Binet-Simon verricht. Indien gebruikt gemaakt werd van de sub 3 genoemde quantitative waarde der vingers gezamenlijk, bleek er geen correlatie te bestaan tusschen deze waarde en den intelligentiegraad. Toch kreeg Bonnevie van den aanvang af den indruk, dat er bij de achterlijke kinderen iets bijzonders in het vingerpatroon was. Bij fijner onderzoek bleek, dat de zuivere typen van bogen, lissen en wervels bij de achterlijken veelvuldiger voorkwamen dan bij de normalen, bij wie de ontwikkeling van het vingerpatroon vaker overgangen vertoont. Doch verder kwamen bij de achterlijken veel grootere verschillen voor in de quantitative waarde van het patroon der vingers onderling. Bij de normalen was het afzonderlijke systeem als het ware meer onderworpen aan dat van alle vingers gezamenlijk. Ook eenige afwijkende patronen (z.g. laterale zakken) werden vaker bij de achterlijken (5.5 procent) dan bij de normalen (1.3 procent) gevonden. Eigenaardig is, dat dit afwijkende patroon bij tweelingen veel frequenter is (13.3 procent).

Wellicht kan het embryonale onderzoek, dat eveneens door Bonnevie werd verricht, al eenig licht werpen op correlaties tusschen psychische eigenschappen en vingerpatroon. Zooals zij kon aantoonen, wordt er van den eersten aanleg van het vingerpatroon, dat in de vierde maand van het foetale leven als plooien in de opperhuid te voorschijn komt, reeds vroeger iets zichtbaar. Men ziet in het microscopisch beeld plaatselijke celgroepen bij den aanleg van de huid, welke van den aanvang af reeds in verband staan met fijne vertakkingen der vingerzenuwen. Storingen in de ontwikkeling van het zenuwstelsel zouden, terugwerkend op de innervatie van de vingerhuid, eenerzijds abnormale vingerpatronen kunnen doen ontstaan, wellicht anderzijds het ontbreken van overgangsvormen tusschen de patronen der vingers onderling verklaren, zooals bij normalen voorkomen. Dit laatste is nog een werkhypothese, die belangrijk is voor verder onderzoek in deze richting, dat reeds door Bonnevie is ter hand genomen. Zij beweegt zich hier op het gebied der „phaenoagenetiek”, de studie van het ontstaan van den verschijningsvorm in het embryonale leven, een jonge tak der erfelijkheidsleer, die zeer veelbelovend is.

In een ander opstel (Centralblatt f. Gynäkologie 1927) waarschuwt Bonnevie tegen de toepassing van de erfelijkheid van het vingerpatroon bij het onderzoek naar het vaderschap. Daarvoor is de wijze van overerving, naar het tenminste tot heden schijnt, te zeer ingewikkeld. In ieder geval moet de studie der erfactoren, waarop dit patroon berust, verder gevorderd zijn, voordat men aan een eventueele toepassing mag denken.

M. A. v. H.

Finnisch-Ugrische Forschungen, Band XVIII (1927), 232 + 143 blz.

De inhoud van dezen jaargang bestaat hoofdzakelijk uit linguistische bijdragen. Hier zij slechts gewezen op een verhandeling van A. Kannisto over de vroegere woonplaatsen der Wogulen in het licht van het plaatsnamenonderzoek en op een studie van K. Donner over den ouderdom der rendiertelt bij de Ostjaken en de Wogulen. De „Anzeiger der Finnisch-Ugrischen Forschungen” bevat mededeelingen over opgravingen in Rusland en besprekingen van boeken. A. Europaeus behandelt de Südösterbottnische Siedlungsprobleme, waarin hij de conclusies van T. E. Karsten bestrijdt, die op grond van de stijging van het landniveau en de daarmee in verband staande terugwijking der kustlijn den ouderdom der nederzettingen heeft willen bepalen. Deze methode wordt zeer onzeker genoemd en de resultaten van Karsten op menig punt aangetast.

J. DE VRIES.

The American Journal of Sociology. May 1927.

Deze aflevering bevat behalve de gewone rubriecken en een opgave van de sociologische proefschriften, die aan de Amerikaansche universiteiten in voorbereiding zijn, acht artikelen. Kimball Young geeft een opgave van 189 geschriften die over de persoonlijkheid handelen. Jerome Davis publiceert een onderzoek naar de sociale rangorde waarin kinderen der Russische gouvernementsscholen 45 beroepen indeelen. Amerikaansche kinderen plaatsten het beroep van bankier op numero 1, de Russische kinderen beschouwden den boer als de hoogste sociale positie en den bankier als de laagste. De schrijver wil deze soort van onderzoekingen uitbreiden om een beter denkbeeld te krijgen van de beschavingsverschillen in de naties.

Howard Woolston geeft een index voor het vergelijken van de sterftcijfers tusschen 1910 en 1920; Floyd N. House behandelt „The limitations of economic analyses” en bestrijdt J. C. Cobb die in dezelfde aflevering de meening handhaaft, dat „quantitative restating of sociological and economic problems” steeds mogelijk is daar de voorbeelden van het tegendeel twee of meer principieel verschillende en niet scherp bepaalde bestanddeelen bevatten.

Edward Sapir en Clarence Marsh Case behandelen achtereenvolgens „Speech as a personality trait” en „Culture as a distinctive human trait”. De aflevering vangt aan met een artikel van Clark Wissler, getiteld: „The culture-area concept in social anthropology”. Ook de biologische en sociale wetenschappen beginnen aan het begrip „cultuurtijdperk” beteekenis toe te kennen. Om een cultuurtijdperk te begrijpen moeten we den groei er van nagaan.

J. J. VON SCHMID.

Revue de l'Institut de Sociologie (Solvay), 1927. No. 2.

Een zeer groot gedeelte van de aflevering wordt ingenomen door de kroniek van hetgeen in den laatsten tijd in boeken en tijdschriften op het gebied der sociologie gepubliceerd is. Deze opgave is samengesteld door den heer Warnotte, die daarmede aan het instituut Solvay belast is. Het overige gedeelte wordt in beslag genomen door drie artikelen. Jacques Lefrancq geeft opmerkingen over de begrippen „waarheid” en „schoonheid” in het oude Egypte, Warnotte behandelt de tegenstelling van de zakenwereld en de ambtenaren en Charley Clerc de reis van de „Léry” en de ontdekking van den goeden wilde.

De Egyptische geestesgesteldheid geeft ons op ieder wetenschapsgebied blijk van de merkwaardige afwezigheid van kritisch en systematisch denken. Onze onmiddellijke kennis is in dit opzicht in overeenstemming met het oordeel van Plato en andere Grieken uit de vijfde en vierde eeuw, waarnaar de schrijver in zijn artikel meerdere malen verwijst. Men onderscheidde temidden van een geweldige hoeveelheid ervaringen wel degelijk de waarheid van de onwaarheid. De fijne symbolen en diepe gedachten waarvan de godsdienstige beelden van tempels en graftomben getuigen, worden door niemand ontkend, maar men dient er voor te waken, dat men niet voor geordende kennis houdt, hetgeen slechts vage voorstellingen zijn. Met andere landen bestond er in Egypte geen uitwisseling van gedachten die het denken ontwikkelt. De politieke en sociale organisatie ontwikkelde zich dus niet. De koning bracht door middel van zijn bevelen den wil van den god Maât, d.w.z. de waarheid en de gerechtigheid, tot uiting. Hierop bespreekt de schrijver dit begrip uitvoerig als waarde, d.w.z. in zijn betrekking tot de collectiviteit waaruit het gesproken is. Maât is de uitdrukking van een groeps-waarheid die zich tegenover de algemeene waarheid stelt. Even uitvoerig wordt daarna het schoonheidsbegrip besproken, waarbij eerst de vraag onder de oogen gezien wordt, wat door ons onder schoonheid moet worden verstaan.

Het artikel van Warnotte is geschreven naar aanleiding van een studie van Oberregierungsrat Oertel, getiteld: „Wirtschaft und Beamtentum”. Hierin worden

de ambtenaren in navolging van Berthélemy in twee groepen verdeeld, zij die overheidsdiensten verrichten en zij die bij een staatsbedrijf in functie zijn. Daarna wordt op verschillende tegenstellingen tusschen zakenmensen en ambtenaren gewezen, die de schrijver verklaart voort te spruiten uit het verschil in streven om bijzondere en algemeene belangen te behartigen. Hoe dient nu het evenwicht tusschen beide groepen gevonden te worden? Dit zal bereikt worden wanneer de overheid zich stelt op het standpunt van het nationale belang en de industrie hetzelfde doet, terwijl deze laatste zich als een belangrijke, zoo niet de belangrijkste factor van de nationale cultuurgemeenschap beschouwt.

Het derde artikel handelt over een oud reisverhaal uit de zestiende eeuw waarin eenige Hugonoten uitgeweken zijn naar Brazilië, waar zij op een naar den Franschen admiraal De Coligny gedoopt eiland te midden van de inboorlingen leefden.

J. J. VON SCHMID.

Revue de Droit Pénal et de Criminologie. April en Mei 1927.

In het Aprilnummer geeft *Mr. Dr. Bromberg* zijn te onzent reeds bekend geworden opvatting over het dualistische karakter van de tegenwoordige straftoepassing weer. De straf is ten onrechte dikwijls een vermenging van moreele sanctie en beveiligingsmaatregel.

In hetzelfde nummer geeft *Dr. Collin* een kritisch vervolg op zijn studie over het stelsel van *Prof. Ferri* (Zie M. en M. 1927 No. 3).

Terwijl de Fransche school van Lyon nog sterker dan Ferri op de anthropologisch-sociologische grondslagen voortbouwt, is anderzijds de kloof tusschen de positivistische en klassieke scholen vrijwel overbrugd door de z.g. derde school, die wel den vrijen wil verwerpt en den milieu-factor overwegend acht bij de totstandkoming van het misdrijf, maar aan den anderen kant niet wenscht over te gaan tot de erkenning van de „responsabilité sociale”. Zij wil het begrip van de toerekening handhaven, evenals het onderscheid tusschen straf en maatregel. Dicht bij haar opvattingen staan die van de Internationale Criminalistische Vereeniging, waaraan de namen van v. Hamel, Prins en v. Liszt verbonden zijn. De persoon van den dader wordt meer dan vroeger bij het bepalen van de straf in aanmerking genomen en naast de straf treedt de maatregel op den voorgrond tegen onverbeterlijken, ontoerekeningsvatbaren en gedeeltelijk ontoerekeningsvatbaren.

Volgens schrijver gaat Ferri van hetzelfde foutieve standpunt uit als de positivistische wijsbegeerte: het zich uitsluitend baseeren op het waarneembare feit. Uitgaande van de stellingen der crimineele anthropologie wordt veel te veel waarde gehecht aan de indeeling der misdadigers. Minder juist acht hij de kritiek op Ferri, dat deze te vast bouwt op de uitkomsten van de crimineele statistiek.

Het probleem van den vrijen wil, welks oplossing staat en valt met de stellingen van de positivistische wijsbegeerte, acht schrijver van zuiver philosophischen aard en het hoort volgens hem dan ook niet thuis in het strafrecht, waar niet gevraagd wordt naar moreele schuld, doch naar rechtsschuld. Niet zijn consequentie, die hem in de armen van het determinisme voerde, doch Ferri's opvatting van den vrijen wil zelf is niet te aanvaarden. De vrije wil moet volgens Dr. Collin aldus opgevat worden, dat altijd een wilsfiat de laatste instantie is, waardoor de daad in overeenstemming met de gedetermineerde motieven tot stand komt.

Ferri's opvatting, dat het enige doel van het strafrecht de sociale verdediging moet zijn, kan schrijver slechts aanvaarden, als alle maatregelen, die de handhaving der openbare orde vereischt, ook noodig zijn voor de sociale verdediging. Beperkt men ze tot een zuivere verdediging, dan miskent men de waarde van de moreele sanctie, die in de historie, waaruit ook Ferri argumenten voor zijn leer put, steeds een kenmerk van de straf is geweest en ook altijd zal blijven.

Terecht stelt de theorie van de sociale verdediging zich tegenover het standpunt van de zuivere toerekening, daar de staat noch bij machte is de morele fout te constateeren, noch af te meten. Vóór alles kan de straf slechts zijn een maatregel van generale en speciale preventie en nooit een toepassing van de absolute gerechtigheid.

Schrijver deelt niet Ferri's strenge afkeuring van het celstelsel, daar dit, mits met beleid toegepast, zooals in België, nog altijd opmerkelijk goede gevolgen met zich meebrengt.

Een interessant artikel van *Prof. Ferri* vinden wij in het Mei-nummer over de persoon van *Violet Gibson*, de daderes van een aanslag op Mussolini in 1926.

Haar verleden deed haar kennen als een geestelijk-defecte, een voorbeeld van een gevaarlijk geval van „folie lucide”, den meest voorkomenden vorm van misdadige krankzinnigheid. Oppervlakkig beschouwd was zij een normale, intelligente en beschaafde vrouw, maar een dieper onderzoek bracht sterke afwijkingen aan het licht, welke zij met de groote hardnekkigheid, een paranoïker eigen, trachtte te verbergen. Op de zitting zweeg zij constant over zichzelf en ontkende iets van de daad af te weten. Als men met haar sprak over het werk van Mussolini, gaf zij blijk van een constanten afkeer jegens alles wat met de persoon van dezen in verband stond. Het psychiatrisch onderzoek had dan ook tot resultaat, dat men tot de ontdekking kwam van een godsdienstig waansysteem, waardoor zij reeds vroeger verschillende malen pogingen tot moord en zelfmoord gedaan had. Tot haar 40e jaar waren geen geestelijke afwijkingen geconstateerd. Daarna echter wel, vooral na haar overgang tot de katholieke kerk en haar deelneming aan mystieke bijeenkomsten. De conclusie der psychiatrische enquête luidde, dat Gibson geacht werd wel besef te hebben gehad van de beteekenis van haar daad, doch de vrijheid van handelen bij haar daad gemist had.

A. DE ROOS.

W. Mc. Dougall. Testing of the Hypothesis of Lamarck. The British Journal of Psychology, vol. 17, part. 4. 1927. p. 267.

Enkele jaren geleden heeft een mededeeling van den beroemden Russischen physioloog Pawloff grooten indruk gemaakt. Het zou hem n.l. gelukt zijn bij muizen — geoefend om bij het luiden van een bel naar den voedingsbak te gaan — sporen van deze gewoontevorming terug te vinden in het nageslacht, en wel progressief tot de vijfde generatie.

Wij vernemen thans door het opstel van Mc Dougall, dat Pawloff schriftelijk hem te kennen heeft gegeven, dat uit de proeven verkeerde conclusies waren getrokken, zoodat hij er zelf geen waarde meer aan hecht. In een spoedig te verschijnen vertaling van Pawloff's voornaamste werk over „geconditioneerde reflexen” zal dit opzienbarend onderzoek dan ook volkomen herroepen worden.

Hiermede is echter over het oude vraagstuk van Lamarck, dat in modernen zin moet luiden: Zijn langs den weg der uitwendige invloeden in den loop der geslachten erfelijk geworden modificaties mogelijk? — nog niet het laatste woord gesproken. Het is niet te verwonderen, dat het in verband met het evolutievraagstuk nog tal van onderzoekers zal bezig houden. Ook op psychologisch gebied is het immers een vraagstuk van vitaal maatschappelijk belang.

Mc Dougall was, toen Pawloff zijn resultaten publiceerde, ook zelf bezig aan de Harvard University te Boston met ratten te experimenteren, die hij oefende om uit een waterbad te vluchten. Afhankelijk van den gekozen weg moest de rat al of niet een electrische schok ondergaan. Bij een andere reeks ratten van denzelfden stam werd door Mc Dougall's leerlingen gelijktijdig een eenigszins gevarieerde methode van proefneming toegepast. Mc Dougall publiceert thans zijn eerste uitkomsten. Hoewel hij bij de 8e generatie nog zoo goed als niets van de oefening

in het voorgeslacht gemerkt had, derhalve zeer verbaasd had gestaan over Pawloff's resultaten in de 5e generatie — meent hij dat in de latere geslachten toch onmiskienbaar de oefeningstijd der dieren gaat verminderen, welken zij noodig hebben om het gewenschte doel te bereiken. Bij gelijktijdig onderzochte contrôleratten van denzelfden stam was hiervan niets te bemerken.

Wanneer men de tabellen, die Mc Dougall geeft (het zijn er niet vele) doorleest, bespeurt men dat er volstrekt geen regelmatige opklimmende verbetering komt in den loop der geslachten, doch dat er een groote onregelmatigheid heerscht. Hij schrijft dit zelf in hoofdzaak toe aan de ongelijke fysieke kracht der dieren in verschillende jaargetijden, hetgeen ook op hun instinctgedragingen invloed heeft.

Men krijgt nog niet den indruk, dat — zooals het onderzoek thans staat — een bewijs in Lamarckiaanschen zin is gebracht, maar men moet den schrijver toegeven, dat het zeer gewenscht is proeven op uitgebreide schaal in deze richting te nemen in een instituut, waar ze door een jonger geslacht van onderzoekers zonder onderbreking kunnen worden voortgezet. Alleen moet men zich, zooals Mc Dougall in zijn slotwoord opmerkt, niet voorstellen, dat bij den mensch na eenige generaties ooit een dergelijke overerving merkbaar zou wezen. Wat bij de 17e generatie van ratten werd bereikt — d.w.z. in dit geval een verkorting van den oefentijd door oefening bij de voorouders — zou bij menschen vijf eeuwen in beslag nemen. De schrijver kan zich niet voorstellen, dat onze Westersche beschaving nog vijf eeuwen blijft bestaan zonder dat in den loop der eeuwen langs anderen weg, n.m. door eugenetische maatregelen, de qualiteit van den stam verbeterd wordt.

M. A. v. H.

Kunst en maatschappij in hun onderlinge verhouding kunnen soms door statistische gegevens verrassend worden belicht. Het statistisch maandbericht van Praag (jg. 1, no. 2) bevat een uitvoerige tabel van de tooncel- en muziekstukken, die in de twee grootste theaters der stad in de periode 1915—1924 werden uitgevoerd. Daaruit kan men in een oogopslag zien, welke tooneelschrijvers en componisten de meeste populariteit genoten. Shakespeare beleefde de meeste opvoeringen; na hem kwamen in de ranglijst achtereenvolgens de Tsjech Alois Jirásek, Bernard Shaw, Molière en de Tsjech Jaroslav Hilbert. Welk ondernemend tooneelgezelschap brengt ons eens een opvoering van deze beide onbekende Tsjechen? Wat de componisten aangaat, Smetana bleek hier onbetwist de eerste met zijn 820 uitvoeringen; na hem volgden Dvorak (263 uitvoeringen), Tsjaikovsky, Verdi en Mozart, de laatste met 164 uitvoeringen. Eigenaardig is, dat Beethoven in Praag weinig populair blijkt te zijn; slechts 26 malen werd zijn werk ten gehore gebracht.

Dat men in Praag met bijzondere voorliefde de kunst der statistiek op de statistiek der kunst toepast, blijkt uit een curieuze tabel no. 1 van den genoemden jaargang, waarin de lyrische en epische werken van den dichter Jaroslav Vrchlicky zijn gerubriceerd naar den litterairen kunstvorm, waarin zij zijn gegoten. Van de 5742 producten van dezen dichter bleken slechts 2084 in den een of anderen traditioneelen vorm te zijn gemaakt; deze 2084 worden dan nader geanalyseerd en zoo kunnen we uit de tabel vernemen, dat de heer Vrchlicky per 100 gedichten 43,1 sonnetten heeft gemaakt, 11,4 rondeau's, 11,3 chansons enz. La statistique mène à tout..., maar toch is deze methode b.v. voor vergelijking van twee dichters niet geheel zonder belang.